

Osnovna polazišta Reggio pedagogije

Jakus, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:849132>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

OSNOVNA POLAZIŠTA REGGIO PEDAGOGIJE

ZAVRŠNI RAD

Ivona Jakus

Split, 2020.

Odsjek za Rani predškolski odgoj i obrazovanje

Studij : Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet : Pedagoške koncepcije i pristupi u ranom i predškolskom odgoju

OSNOVNA POLAZIŠTA REGGIO PEDAGOGIJE

Studentica:

Ivona Jakus

Mentor:

doc.dr.sc Branimir Mendeš

Split, srpanj, 2020.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. Povijest Reggio koncepcije	2
2.1. Loris Malaguzzi	2
3. Kurikulum	4
3.1. Humanistički kurikulum	4
4. Reggio pedagogija	6
5. Osnovna polazišta Reggio pedagogije	8
5.1. Slika o djetetu u Reggio pedagogiji	8
5.2. Kreativnosti u predškolskoj ustanovi	11
5.3. Uloga roditelja i zajednice	11
5.4. Uloga odgajatelja	12
5.5. Vrijeme	12
5.6. Prostor kao "treći odgajatelj"	14
5.7. Dokumentiranje	15
5.8. Rad na projektu	16
6. ZAKLJUČAK	19
SAŽETAK	20
SUMMARY	21
LITERATURA	22

1. UVOD

Reggio Emilia je pedagogija koja je ostavila neizbrisiv trag u radu odgojno-obrazovnih ustanova. Naime, govori se o osnovnim polazištima Reggio pedagogije čiji je začetnik Loris Malaguzzi, a nastala je kao kompenzacijski program u pokrajini sjeverne Italije zvanj Reggio Emilia. Reggio koncepcija predstavlja otvorenu teoriju koja se kontinuirano razvija i usavršava kroz praksu. Navedena koncepcija podrazumijeva interpretiranje, a potom i diskutiranje o istom. U radu je opisana povijest razvitka Reggio pedagogije od nastanka do danas te biografija Loris Malaguzzia. Slika djeteta koje govori "sto jezika" u središtu je ove koncepcije. Uloga odgajatelja je da potiče dijete, budi njegovu radoznalost te da ga, bez nametanja, potakne da se svojevrijemno uključi u projekt. Teme projekta nastaju od interesa djece jer se djeca neće uključiti u ono što ih ne zanima. Kaže se kako djeca uče čineći, tj. kroz igru. Cjelokupan rad je baziran na opisu osnovnih polazišta. Kreativnost predstavlja djetetov vlastiti izričaj te se ohrabruje djecu da se izražavaju na različite načine bez straha. Rad ukazuje na važne čimbenike poput partnerstva, organizacije prostora, kojeg smatramo i trećim odgajateljem, te na važnost dokumentiranja.

2. Povijest Reggio koncepcije

Jedna od najutjecajnijih filozofija obrazovanja širom svijeta svoj skromni početak bilježi u sjevernoj regiji Italije, u selu zvanom Villa Cella, u okrugu grada Reggio Emilia. U gradu Reggio Emilia zajednica je kohezivna te se temelji na reciprocitetu, povjerenju i suradnji. Prva predškolska ustanova osnovana je 1945. godine u malom selu Villa Cella nadomak Reggio Emilije. Pet dana nakon završetka rata došlo je do glasinama o skupini žena koje su odlučile izgraditi školu obnavljajući ostatke građevine. Grupa žena prodala je napušteni njemački spremnik, devet konja i dva vojna kamiona, te je počela s izgradnjom u namjeri da se djeca odgajaju netolerantna na nepravdu i nejednakost. Obnavljanje vrtića predstavljalo je bolju budućnost za njihovu djecu, budućnost u kojoj će se djeca poštovati i shvaćati ozbiljno. Potaknut glasinama, Loris Malaguzzi je odlučio vidjeti što se događa te je nakon razgovora s majkama ostao impresioniran odlučivši ostati i pomoći. U početku su roditelji učinili sve što je bilo moguće kako bi se ustanova održala i nastavila s radom. Godine 1960. vijeće lokalne zajednice preuzelo je odgovornost za razvoj i upravljanje mrežom predškolskih ustanova za djecu od tri do šest godina koje će svoj rad temeljiti na pristupu *Reggio*. Prema Thorton i Brunton (2010) godine 1970. otvoren je prvi predškolski centar za djecu u dobi od tri mjeseca do tri godine pri kojem je broj predškolskih ustanova naglo porastao. Reggio pedagogija postala je poznata tek 1980. godine nakon putujuće izložbe. Međunarodno udruženje prijatelja Reggio djece osnovano je 24. svibnja 1994. godine te je okupljalo pristaše Reggio koncepcije iz Italije i cijelog svijeta. Za Reggio pedagogiju kažemo kako je nastavak pedagogije Marije Montessori.

2.1. Loris Malaguzzi

Loris Malaguzzi idejni je začetnik Reggio pedagogije. Rođen je 23. veljače 1920. godine u Corregiu, malom gradu u blizini Reggio Emilie. Umro je 1994. godine u gradu Reggio Emilia. U gradu Urbina stekao je svoje pedagoško obrazovanje, a potom je u Rimu 1946. godine pohađao prvi tečaj iz post ratne dječje psihologije. Uz studij je radio kao dječji psiholog i edukator. Opisuju ga kao osobu s različitim interesima, talentima i vještinama. Za vrijeme rata radio je u srednjim i osnovnim školama. Počeo je raditi kao novinar kasnih 1930-ih godina te je nakon rata počeo surađivati s novinama *Progresso d'Italia* e *L'Unita*. Loris Malaguzzi je bio sportaš, novinar, kazališni redatelj i producent te je aktivno sudjelovao u kulturnom životu zajednice grada Reggio Emilia. Susanna Mantovani za Malaguzzia kaže da

je "čovjek s intelektualnom znatiželjom, s okom umjetnika i čovjek od kazališta čije su teorije razvijane ne izlazeći iz okvira njegove politike" (Mantovani, prema Thorton i Brunton, 2015,11). Loris Malaguzzi sebe je opisivao kao upornu osobu koja želi pobijediti sebe, sve one koji razmišljaju poput njega te one koji su drugačiji od njega. U Reggio je radio kako bi unaprijedio razumijevanje načina na koji djeca uče te kako bi potvrdio kako je dijete kompetentna i samopouzdana osoba u što je i sam vjerovao. Prije nego što je postao ravnatelj vrtića u Reggio Emiliji radio je u centru gdje su se nalazila djeca s poteškoćama u učenju. U mirovinu je otišao 1985. godine, ali je neprestano bio uključen u rad vrtića i zajednice Reggio Emilia. „Od tada pa do svoje smrti Loris Malaguzzi posvetio se onome što danas nazivamo pristup Reggio“ (Thorton i Brunton 2010,9). Malaguzzi je ovu koncepciju razvijao trideset godina 1960.-1990. godine. Naime, tek nakon njegove smrti Reggio pristup je priznat diljem svijeta, a načela koncepcije se pokušavaju uključiti u rani odgoj i obrazovanje raznih svjetskih predškolskih ustanova. Po autorici Rinaldi svi oni koji su uključeni u ranu edukaciju Reggio pristupa šalju poruku da "pravo na nadu, pravo na budućnost moraju uvijek biti pravo djece i odraslih, prava koja smo se svi mi, prijatelji Lorisa, obvezali braniti zajedno" (Rinaldi, prema Thorton i Brunton, 2015, 12).

3. Kurikulum

Riječ curriculum u izvornom latinskom značenju označava tijek, tj. slijed događaja koji opisuje optimalan put do određenog cilja. U pedagogiji se pojam curriculum javlja na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće i označava redosljed učenja gradiva po godištima. Navedeni se pojam dugo poistovjećivao s nastavnim planom i programom (Previšić, 2007). Kurikulum je termin koji " obuhvaća preciznu i sustavnu ukupnost planiranog odgoja i obrazovanja (cilj, zadaće, organizacija, metode, mediji, strategije, i evaluacija učenja), a temeljna mu je karakteristika »učeniku orijentirano učenje« (Mijatović i sur., prema Slunjski, 2001) . Po autorici Slunjski (2001), kurikulum nije istoznačnica nastavnom planu i programu. Kurikulum bi trebao biti fleksibilan i podložan promjenama, a ne strogo određen i završen. Treba ga graditi promatrajući, a ne podučavajući djecu.

3.1. Humanistički kurikulum

Humanistički kurikulum usmjeren je na učenike i teži pedagoški otvorenom pristupu. Zastupaju ga oni koji kritički propituju tradicionalne uloge škole, obitelji kao autoritarne zajednice i strogo uređene izvaninstitucionalne aktivnosti slobodnog vremena. Ovakav koncept curriculum promovira slobodu, samostalnost i osobnost s gledišta odgojnog cilja, znanje, kompetencije i kreativnost s gledišta obrazovanosti i osposobljenosti, a s gledišta duhovnosti i humanosti promovira prosocijalnost. Reggio pedagogija slijedi značajke humanističkog curriculum što ćemo vidjeti i u načelima Reggio koncepcije. Kako navodi autorica Miljak (1996), humanistički kurikulum sadrži osam značajki a to su:“

- Usmjerenost na dijete i interakciju među vršnjacima
- Razvoj dječje samostalnosti
- Razvoj dječjeg stvaralaštva
- Izbor i planiranje sadržaja
- Praktična kompetencija odgajatelja
- Institucijski kontekst
- Uloga roditelja
- Uloga odgajatelja” (Miljak, 1996)

Kod prve značajke autorica ističe ulogu individualnih razlika među djecom tj. naglasak je na razvoju slobode, autonomije i individualnosti, a manje na sadržaju obrazovanja. Po autorici Miljak djeca se u zajedničkoj akciji usklađuju, nadopunjuju prema stupnju i načinu razumijevanja, postupno izgrađujući mehanizme i strategije koje će ih dovesti do rješenja zadatka. Sljedeća značajka kurikuluma odnosi se na samostalnost djeteta. Odrasli često smatraju kako djeca nisu kompetentna za samostalno učenje ili rješavanje problema, međutim autorica Miljak nam naglašava kako trebamo imati povjerenja u dijete te ga poticati pa čak i onda kada znamo da nije u pravu. Praveći pogreške djeca istražuju te sama uviđaju gdje griješe. Razvoj kreativnosti djece predstavlja razvoj individualnosti, autonomije i slobode (Miljak, 1996). Malaguzzi oduvijek ističe kako dijete ima stotinu jezika odnosno načina izražavanja, a na odgajateljima je da ih prepoznaju i potiču kako bi se dalje razvijali (Malaguzzi, prema Miljak, 1996, 36). Stvaralaštvo možemo promatrati kroz tri etape. U prvoj etapi dijete upoznaje predmet, istražuje ga, a naposljetku promatra. U sljedećoj fazi dijete ovladava upotrebom predmeta, odnosno njegovom namjenom (Miljak, 1996, 37). U posljednjoj etapi ono stvara nove kombinacije i upotrebe. U ovoj fazi odgajatelj ima bitnu ulogu da potakne dijete na traženje novih načina kako da koristi predmet te razvija svoju kreativnost. Planiranje i izbor sadržaja nisu strogo određeni već ih odgajatelj odabire prema interesima djece te se obavlja u "hodu". Prateći interese odgajatelj će moći djeci ponuditi mnoštvo materijala i poticajno okruženje. "Krajnji cilj ovakvom planiranju i izboru sadržaja aktivnosti jest osposobiti dijete, pomoći mu da samostalno gradi, stječe znanje." (Miljak, 1996, 39) Kad se govori o praktičnoj kompetenciji odgajatelja moramo istaknuti kako to nije samo primjenjivanje teorijskog znanja u praksi već se znanje stječe kroz praksu. Miljak naglašava kako "stjecanje praktične kompetencije vidimo u organiziranju akcijskih istraživanja koje bi praktičara motiviralo na svjesnu samorefleksiju i istraživanje svoje prakse, potrebna je argumentirana, kritička rasprava s kolegama u ustanovi ili izvan nje radi osvješćivanja svojih pogrešaka, svoje teorije u akciji" (Miljak, 1996,41). Miljak (1996), institucijski kontekst dijeli na dvije organizacije: makro i mikro organizaciju. Makro organizacija predstavlja organizaciju odgojno-obrazovne ustanove, a mikro predstavlja odgojnu skupinu. "Može se reći da je sredina kao jedna vrsta akvarija u kojem se reflektiraju ideje, etika, sposobnosti, životni stil osobe ili osoba koje u njemu žive" (The hundred languages of children, prema Miljak, 1996, 43). Organizacija prostora bitna je stavka u razvoju djeteta. O istoj ovisi koliko će se često dijete socijalizirati odnosno ulaziti u različite interakcije. Također, bitno je kako će se dijete u takvom prostoru osjećati. Naime, sve to utječe na cjelokupni odgojno-obrazovni kontekst te se iz navedenih razloga za prostor kaže

da je "treći odgajatelj". Partnerstvo i suradnja s roditeljima bitan je čimbenik u životu djeteta. Poticajno vrtičko okruženje, najvećim dijelom ovisi o odnosu roditelja, odgajatelja i djece (Miljak, 1996). Roditelji bi trebali sudjelovati u institucionalnom odgoju koliko im vrijeme dopušta jer većina roditelja radi. Odgajatelj bi trebao iskazati interes te pokušati otkriti što više može o djetetu, načinu odgoja u roditeljskom domu te o odnosu roditelja s djecom. Poznavajući sve ove karakteristike odgajatelj će lakše prilagoditi svoj rad te će znati reagirati na djetetovo ponašanje. U odnosu odgajatelj-roditelj bitno je da postoji zajednički jezik jer im je upravo dobrobit djeteta zajednički cilj.

4. Reggio pedagogija

Reggio pedagogija je pedagogija koja nema direktnog poučavanja već se kontinuirano razvija. Prepoznatljiva je i pod nazivom „Pedagogija ruku“ i „Pedagogija istraživanja“ jer je ruka most između sredine tj. okruženja u kojem dijete živi i djeteta (Slunjski, 2001). Osnovne značajke Reggio pedagogije su da je ona : specifična pedagogija, eksperimentalna pedagogija, otvoreni sustav te pedagogija koja neprestano stvara. Reggio koncepcija otvorena je teorija koja se stvara i razvija kroz praksu, isprobava se u praksi te je možemo interpretirati i diskutirati o njoj. Reggio pedagogija ostvaruje se na tri načela :

- Konstruktivizam
- Zorno učenje
- Odgojno-obrazovna ustanova otvorena zajednici

Kao što je prethodno rečeno, utemeljitelj ove pedagogije je Loris Malaguzzi koji je teorijsko ishodište za razvoj vlastite pedagogije pronašao u socijalnom konstruktivizmu Deweya, Piageta, Vygotskog, Burnera i ostalih. Dijete je prikazivao kao socijalno, inteligentno i znatiželjno biće od rođenja. Reggio pristup ohrabruje djecu da istražuju okruženje u kojem se nalaze te da se izražavaju na različite načine. Odgojitelji su ti koji pospješuju i podržavaju djecu u istraživanju i otkrivanju. Djeca tako postaju sposobna simbolički iznijeti ideje i osjećaje kroz neki od njihovih "sto jezika" (Edwards, 2002). Veliku ulogu u Reggio pristupu ima partnerstvo među odgajateljima, roditeljima i djecom. Reggio pedagogija nam pruža novi pogled na dijete kao osobu koja je sposobna samostalno učiti, daje nam novi pogled na ulogu odgojitelja, odgojno-obrazovnu organizaciju i upravljanje odgojno-

obrazovnim ustanovama kao i na planiranju kurikuluma koje se treba temeljiti na zajedničkom otkrivanju i rješavanju problema koji je po svojoj prirodi nikad završen proces (Edwards, Gandini, Forman, 1998). Reggio koncepcija vidi dijete kao osobu koja govori sto jezika, osobu koja ima sto načina izražavanja, sto svjetova, osobu koja može izmisliti, pronaći te ih zato trebamo slušati i gledati. Dijete je u ovom pristupu shvaćeno kao osoba koja je sposobna za aktivno suradničko konstruiranje svog znanja (Edwards, Gandini, Forman, 1998).

5. Osnovna polazišta Reggio pedagogije

Prema Slunjski (2012) Reggio koncepcija, a tako i projekt kao njezin glavni dio, temelji se na ideji konstruktivizma (Piaget) i sociokonstruktivizma (Vygotski). Osnovna načela Reggio pedagogije su :

- Slika o djetetu kao kompetentnoj osobi
  - Osmišljenost prostornog okruženja koje se još naziva i „trećim odgajateljem“
  - Uvažava se vlastiti osjećaj djeteta za vrijeme, a njegov osobni ritam smatra se presudnim u planiranju i razvijanju aktivnosti i projekta
  - Odgajatelji se smatraju partnerima u procesu učenja djece, čija je uloga da bude stalni istraživač procesa učenja, zajedno s djecom i kooperaciji s drugim odgajateljem, tj. timom
  - Uloga roditelja
  - Kooperacija i kolaboracija
  - Davanje prilike djetetu da izrazi ono što razmišlja na bilo kojem stupnju svog znanja
  - Važnost i značaj prikupljanja raznovrsne dokumentacije (etnografski zapisi i analize)
  - Rad na projektu
- (Slunjski i sur., 2012)

5.1. Slika o djetetu u Reggio pedagogiji

Slika o djetetu je polazna osnova u odgojno-obrazovnom radu. Dijete je osoba bogata potencijalima, znatiželjna i motivirana za upoznavanje i istraživanje svoje okoline. Ono ima urođenu potrebu za interakcijom i komuniciranjem s drugima. Odgajatelj treba vidjeti dijete kao osobu koja ima prava, a ne samo potrebe. U vrtiću dijete treba imati pravo na razumijevanje i razvijanje svih svojih potencijala, pravo na povjerenje u odrasle kao i na pravo povjerenja od odraslih i podršku.

Dijete je osoba koja :

- Govori stotinu jezika
- Ima stotinu načina izražavanja

- Ima stotinu svjetova koje može izumiti, pronaći, izmisliti i zato ih sve treba čuti i vidjeti

Zato je glavno geslo Reggio pedagogije : „dijete ima sto jezika“.

Djeca imaju mnogo urođenih izražajnih potencijala i mogućnosti te jedni druge sami po sebi potiču. Ona su intrinzično motivirana na učenje te im ne treba vanjska motivacija. Dijete se shvaća kao osoba sposobna za aktivno suradničko konstruiranje svog znanja te vlastitih teorija te s aktivnošću i suradnjom postupno mijenja i nadograđuje te teorije. Bitna stavka je i socijalizacija djece u grupi dijeleći svoje iskustvo.

“Nema šanse. Sto ipak postoji”

Dijete je stvoreno od sto.

Dijete ima sto jezika

Sto ruku

Sto misli

Sto načina razmišljanja, igranja, pričanja.

Sto uvijek

Sto vrsta slušanja, življenja, voljenja,

Sto radosti da ih ispjeva i doživi,

Sto načina otkrivanja,

Sto svjetova koje će izmisliti,

Sto svjetova koje će sanjati

Dijete ima sto jeziku

(i još sto, sto,sto)

Ali devedeset i devet mu je oduzeto...

Škola i kultura odvajaju glavu od tijela.

Govore djetetu:

Da razmišlja bez ruku

Da radi bez glave

Da sluša,

Ali da ne govori

Da razumije bez radosti

Da voli i divi se samo Uskrsu i Božiću.

Govore djetetu:

Da otkriva svijet koji već postoji

I od sto oduzmu mu devedeset i devet.

Govore djetetu:

Da su rad i igra stvarnost

I mašta znanost

I imaginacija

Nebo i zemlja

Razlog i san

Stvari koje ne pristaju zajedno.

I tako govore djetetu

Da sto ne postoji.

Dijete kaže:

"Nema šanse, sto ipak postoji!"

Loris Malaguzzi (Malaguzzi, prema Smidt, 2013,54)

5.2. Kreativnosti u predškolskoj ustanovi

Autorica Slunjski (2012) kaže kako se dijete shvaća kao osoba koja je bogata potencijalima, zainteresirana je za stupanje u interakciju sa svojim fizičkim i socijalnim okruženjem, koja aktivno uči konstruirajući svoja znanja kroz istraživanje i pregovaranje o svojim iskustvima s drugima. Dijete treba pustiti da izrazi svoje ideje, osjećaje i misli različitim sredstvima izražavanja. Ono se može izražavati govorom, pjevanjem, slikanjem, dramatizacijom te mnogim drugim načinima. Kreativnost predstavlja djetetov vlastiti izričaj, najbolje se izražava kroz interpersonalnu razmjenu. U ovoj se koncepciji naglašavaju umjetnička izražavanja djeteta, a ne predčitalačke vještine. Djecu se ohrabruje da koriste svoja osjetila u potrazi za boljim razumijevanjem, da se izražavaju gestama, plesom, emocijama, glazbom i svim mogućim načinima izražavanja. Svaki vrtić bi trebao sadržavati što više materijala kako bi djeca pronašla način izražavanja na koji lakše razumiju svijet.

5.3. Uloga roditelja i zajednice

U Reggio pedagogiji roditelji nisu samo partneri već su i aktivni sudionici u stjecanju dječjih iskustava. U radu vrtića roditelji sudjeluju kroz različite aspekte: kroz svakodnevne interakcije, neposredan rad u vrtiću, kroz zajedničke razgovore o odgojnim i psihološkim problemima, sudjelovanjem u nekim prigodnim, posebnim događajima, izletima i proslavama, sudjelovanjem u savjetodavnom vijeću vrtića i sl. (Slunjski, 2001) Partnerstvo među roditeljima i odgajateljima podrazumijeva ravnopravnost uloga, međusobno prihvaćanje i uvažavanje. „Interakcija među njima može pružiti djeci kvalitetnije i raznovrsnije poticaje, omogućiti im kvalitetniju i raznovrsniju komunikaciju i interakciju“ (Miljak, 1996, str. 46). Svaki je sudionik kompetentan u svom području. Roditelji su kompetentni u poznavanju svog djeteta te u nekim drugim područjima svog stručnog bavljenja, dok su odgajatelji kompetentniji u pedagoško-metodičkim znanjima. Poticajno institucijsko okruženje ovisit će o uspješnosti komunikacije i suradnje među njima i mogućoj kompatibilnosti obiteljskog i institucijskog okruženja. Sve ovo uvelike ovisi o izobrazbi odgajatelja, razvoju njegove praktične kompetencije i o umiješanosti komuniciranja s roditeljima (Miljak, 1996).

5.4. Uloga odgajatelja

Reggio odgajatelj je prvenstveno partner. Uloga odgajatelja usmjerena je na organizaciju okruženja, izbor materijala te prijedloga aktivnosti koje će poticati djecu na rješavanje problema, na razmišljanje i stjecanje novih znanja. Odgajatelj predstavlja model ponašanja djece. Veoma je bitno da se ponaša sukladno onome što očekuje od djece. Po autorici Miljak (1996) vrtić predstavlja mjesto radosnog življenja, druženja, igre te odgoja i obrazovanja djece i odraslih, a odgajatelj je voditelj i pomagač u igri, učenju i razvoju. Odgajatelj se trudi razumjeti dijete i njegova postignuća kako bi mogao pripremiti nove resurse za dijete. Bitna stavka je promatranje i slušanje djeteta, postavljanje pitanja kako bi razumjeli njihove ideje i teorije. Stoga je njegova uloga da bude stalni istraživač procesa učenja zajedno s djecom i drugim odgajateljima (Slunjski, 2001). Odgajatelj treba dobro poznavati životni ritam i karakteristike djeteta jer će s njim biti od njegove treće pa do šeste godine, tj. dok ne napusti vrtić. Kompetencija i autonomija Reggio odgajatelja je jako visoka. Odgajatelj mora biti senzibilan, otvoren, kreativan, spreman na stalnu edukaciju, učenje, mijenjanje sebe i pedagoške prakse (Rigatti, 2000). „Svako dijete ima pravo na kompetentnog, dobro informiranog odgajatelja (...) a te kompetencije odgajatelj stječe kroz vlastitu praksu i kroz refleksiju sa stručnjacima.“ (Rinaldi, 1995, prema Slunjski 2012,25) Sami znamo kako kompetentan odgajatelj svoje kompetencije stječe i gradi kroz praksu, tijekom rada s djecom i suradničkim odnosom s drugim odgajateljima. Jedni druge reflektiraju i ispravljaju radeći zajedno. Prema autorici Slunjski (2012) navedeno predstavlja dugotrajni razvojni ciklus.

5.5. Vrijeme

U pristupu Reggio vrijeme je vrlo važna komponenta koja omogućuje djetetu vrijeme za napredak te odraslima i djeci vrijeme za građenje odnosa i međusobno učenje. Djeci se daje vrijeme za ideje i teorije, vrijeme za rasprave i debate, vrijeme za rad, a odgajateljima se daje vrijeme za razmišljanje, vrijeme za dokumentiranje te vrijeme koje dijele s kolegama i roditeljima (Thorton i Brunton, 2015). Reggio odgajatelji posebno cijene vrijeme kroz nekoliko varijabli :

- Kontinuitet- odgojitelji i djeca stvaraju prilično čvrst odnos u vremenu od 3 godine koje prevedu zajedno u predškolskoj ustanovi
- Svakodnevni boravak u centru- vrijeme kada djeca uče, igraju se, razmišljaju i istražuju, razgovaraju i slušaju, jedu i odmaraju se
- Vrijeme trajanja projekta- od nekoliko dana pa do tri mjeseca

Odgajatelj treba biti fleksibilan te voditi brigu da djeci omoguće:

- Igru i istraživanje
- Komunikaciju s odraslima ili jednih s drugima
- Razmišljanje i procjenu
- Jelo i piće
- Odmor i san
- Vrijeme na otvorenom
- Uključenost u dugotrajne projekte

U svakom dobro organiziranom okruženju postoje aktivnosti koje zahtijevaju izvođenje u određenom vremenu, ali u okvirima ovih smjernica uvijek se moguće prilagoditi te stvoriti nove prilike za učenje u svakodnevnoj rutini (Thorton i Brunton, 2010). Aktivnost se može isplanirati, no ne može se vremenski odrediti trajanje i po tome odgajatelj treba biti fleksibilan. Autorica Rinaldi (2006) također naglašava važnost poštovanja vremena potrebnog djetetu da samostalno traga za odgovorom na pitanje koje ga zanima, što objašnjava činjenica da ne postoje odgovori koji bi trebali biti važniji od samog procesa u kojem dijete i odgajatelj zajedno istražuju. Dnevni raspored je tu da predstavlja orijentir, a ne strogo pravilo kojeg se treba pridržavati. On pruža djeci osjećaj povjerenja u okolinu jer svakodnevnim ponavljanjem istih aktivnosti dijete može predvidjeti daljnje aktivnosti, a ostvaruje se i fleksibilan dnevni ritam i sigurnost. "Vrijeme u kojem djeca rade može biti kratko ili dugo. Bitna činjenica je da djeca imaju vremena , vremena da ostanu tamo, da idu natrag i naprijed, da se vrate i vide stvari iz drugog gledišta. Nešto poput ovog može se dogoditi u vrlo kratkom vremenu, ali moraju se dogoditi mnoga druga vremena koja bi to omogućila." (Gambetti, prema Thorton i Brunton, 2015, 71) Po Strozzi „jednom kad se postavi vremenski okvir ono što određuje početak i kraj pojedine aktivnosti su prvenstveno dječji interesi i želje“ (prema Thorton i Brunton, 2015, 74).

5.6. Prostor kao "treći odgajatelj"

Prostor kao treći odgajatelj sljedeća je važna komponenta. Prostor mora biti osmišljen tako da bi dijete osjetilo povezanost s njim i sigurnost. Mora biti opremljen s materijalima prilagođenim razvoju djeteta te njegovim interesima. Povezanost prostora s kvalitetom života u njemu autor Greenman opisao je ovako: „Prostor koji na okružuje utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo , i zapravo dramatično utječe na kvalitetu našega života. Dapače, sve što radimo, prostorno okruženje nam može olakšati ili otežati (Gandini 1997:169).“ Prostor djeci treba pružati kvalitetu učenja, slobodu te mogućnost sklapanja prijateljstva i istraživanja. Loriss Malaguzzi (1997:177) opisuje prostor kao „...neka vrsta akvarija koja odražava ideje, vrijednosti, sposobnosti i kulturu onih koji u njemu žive.“ Thorton i Brunton (2010) naglašavaju da kvaliteta organizacije prostora u predškolskim centrima Reggio predstavlja veliku vrijednost u pristupu Reggio. Autorica Slunjski (2012) navodi kako je prostoru vrtića Reggio svojstven visoki obrazovni potencijal, kao i izuzetna estetska osmišljenost i uređenost. Prema Rinaldi (2006), za djecu u prostoru mora postojati mjesto gdje mogu:

- Biti kreativna
- Birati
- Istraživati
- Razmišljati i procjenjivati
- Sudjelovati u projektima
- Komunicirati
- Osamiti se (imati privatnost)

Za odgojitelje prostor predstavlja mjesto za :

- Susret s kolegama i razmjenu iskustva
- Učenje i proučavanje
- Privatnost

Za roditelje također postoji prostor za:

- Upoznavanje s radom svoga djeteta i cijele skupine
- Susret s drugim roditeljima

- Izražavanje svojih pogleda i mišljenja
- Priključivanje radu centra

Prostor Reggio vrtića je povezan, nema hodnika koji razdvajaju sobe. U Reggio smatraju da prostor treba kreirati tako da jasno iskazuje dobrodošlicu svojim korisnicima i omogućava im zadovoljno i radosno življenje (Miljak, 2007). Malaguzzi ističe tri potrebe koji bi svaki prostor trebao zadovoljavati, a to su: kretanje, neovisnost i interakcija (Slunjski, 2006). Kretanje je prirodno svakom djetetu a kod neovisnosti se misli na dostupnost djeci zanimljivih i potrebnih materijala. Prostor je koncipiran tako da se uvijek potiče interakcija i komunikacija. „Djeca su poput nomada. Vole često mijenjati prostor, često se sele, vole kreirati prostor u prostoru, začas od hodnika naprave spavaonicu, od stolice podmornicu. Nomadi su i u imaginaciji, vole izmišljati različite situacije u istim ili različitim prostorima- a to im ustanova treba omogućiti.“ (Vecchi, prema Miljak 2007, 218)

5.7. Dokumentiranje

Dokumentacija je proces praćenja djetetovog napretka. Pomoću dokumentacije možemo vidjeti što učiniti kako bi pomogli unaprijediti razvoj ili koliko je napredovalo dijete. Dokumentacija se odnosi na sve aktivnosti koje donose zapis s dovoljno detalja kako bi se razumjelo ponašanje koje se promatra. Dokumentacijom smatramo dječje crteže tj. videozapise koji prikazuju kako je rad nastao, transkripte dječjih rasprava, fotografije, 3D prikaze te sve ono što nam pomaže da shvatimo dijete. Dokumentacija predstavlja osnovu i pojedinačne i zajedničke evaluacije pedagoškog rada (Edwards, Gandini, Forman, 1998). Dokumentacija predstavlja etnografsku snimku događanja među djecom i između djece i odgajatelja (Miljak, 2007). Snimka se naziva etnografska zato što se podaci za nju prikupljaju duži vremenski period. Sistematsko dokumentiranje procesa i rezultata rada s djecom istovremeno ima 3 ključne funkcije:

- Osigurava djeci "uspomenu" o onome što su rekli i napravili te im služi kao polazišna točka za nove korake učenja

- Osigurava odgajateljima alat za istraživanje i ključ za kontinuirano poboljšavanje i obnavljanje
- Roditeljima i javnosti daje detaljnu informaciju o tom što se događa u vrtićima (Edwards i sur., 1998).

Dokumentiranje omogućava odgajatelju da dobro upozna svako dijete pojedinačno, da upozna malu grupu djece koja su zainteresirana za određeni problem, shvati njihove strategije učenja i komuniciranja, rješavanje intelektualnih konflikta te da mu omogući stvaranje zajedničkih teorija (Miljak, 2007, 213). Dokumentacija također služi odgajateljima kako bi uz pomoć stručne pomoći i ostalih kolega uvidjeli pogreške u svom radu te ih tako poboljšali i unaprijedili praksu. Dokumentiranje omogućava bolje razumijevanje djece što vodi kvalitetnijoj podršci u tom procesu. „Kvalitetno dokumentiranje omogućuje:

- Praćenje učenja i postignuća djeteta u različitim područjima njegova razvoja
- Uvid u kompleksna iskustva učenja djeteta koja proizlaze iz integriranog pristupa učenja/pučavanja
- Sustavno praćenje i bilježenje interesa i razvojnog napretka svakog pojedinog djeteta
- Prihvaćanje učenja kao interaktivnog procesa- uočavanje onoga što djeca uče kroz aktivno istraživanje i interakciju s drugima i materijalima
- Pomoć odgajateljima u procjenjivanju onoga što djeca znaju ili mogu tj. što ne znaju ili ne mogu učiniti kako bi odredili složenost aktivnosti i materijala
- Uočavanje prednosti osiguranja konkretnih, realnih i za život djeteta bitnih materijala.“ (Slunjski, 2012, 83)

5.8. Rad na projektu

Pristup Reggio Emilia ranom obrazovanju daje značajan naglasak na suradničkim projektima. Rad na projektu sastavni je dio kurikuluma u školama Reggio Emilia za različite dobne skupine, a započinje već kada djeca imaju dvije godine. Za djecu je projekt inovativna, a opet dobro istražena pedagoška metoda s kojom upoznaju svijet i način na koji se mogu izražavati. Projekt predstavlja „sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece dublje proučava

neku temu ili problem“ (Slunjski, 2001, 30). Projekt je nešto s čime će se većina djece kasnije susresti u školi te na fakultetu. Trajanje projekta nije strogo određeno već je fleksibilno. Projekt može trajati nekoliko dana, ali isto tako i nekoliko mjeseci i godina sve ovisno o dobi djece i temi projekta. Tema projekta treba proizaći iz interesa djece, a ne odgajatelja te je ne smijemo nametati. Projekt predstavlja integrirano učenje, djeca u projektu uče kroz različite interakcije i kroz igru. Na taj način dolaze do novih spoznaja, tj. uče kroz rad. Bitno je naglasiti kako se kroz projekt djeca ohrabruju na suradnički rad te sudjeluju u različitim raspravama s vršnjacima i odraslima te imaju mogućnost argumentiranja svojih zaključaka. Po autorici Filipini, "Odgajatelj treba uhvatiti lopticu djeteta i vratiti je djetetu natrag tako da ono može i želi nastaviti loptati." (prema Edwards, 1997, 181, prema Slunjski, 2001, 42). Smjer kojim će aktivnost teći određuju sama djeca, stoga je uloga odgajatelja da potiče, vizualizira i prati tijekom. Odgajatelj će znati odabrati temu nakon razgovora s djecom postavljajući im pitanja kako bi im probudio interes i želju za nastavak istraživanja gdje će postavljati svoje hipoteze te ih uz pomoć odgajatelja propitkivati te mijenjati ili nadopunjavati. "Maestro pomaže svojim učenicima da nauče svirati, ali ne tako da svira umjesto njih." (Hendrick, 1997, 322, prema Slunjski, 2001, 42) Za vrijeme projekta djecu se potiče na samostalnost u svemu. Dokumentacija je u projektu veoma bitna jer se uz pomoć nje projekt može dalje razvijati. Vodi se dokumentacija o dječjim prijedlozima i raspravama. Slušajući i bilježeći dolazi se do spoznaje kako dijete doživljava svijet, kako razmišlja te stvara strategije i hipoteze. Tri važna čimbenika za uspjeh projekta: veća demokratizacija, u obliku povećane participacije roditelja i lokalne zajednice i lokalne zajednice samorekonstrukcije vrtića, unutarnjim planiranjem i evaluacijom organizacija kvalitetne i inovativne odgojno-obrazovne prakse (Miljak, 2007). Prema autorici Slunjski (2012), za ostvarivanje ovakvog pristupa na projektu potrebno je zastupati uvjerenja:

- „dobro pripremiti okruženje u kojem je izložena kolekcija dokumentacije o aktivnostima djece
- Uloga odgajatelja kao podržavatelja dokumentacije djece o proteklom aktivnostima i projektima
- Pažljivog slušanja djeteta i raspolaganja različitim tehnikama slušanja
- Spremnost odgajatelja na prihvaćanje dječjih ideja i na provođenje tih ideja u stvarnosti
- Znanje odgajatelja o mnogim materijalima i raspolaganje mnogim vještinama, kao i načinima na koji ih se može prezentirati djeci

- Znanja i spremnost odgajatelja na suradnički rad s drugim odgajateljima
- Znanja odgajatelja o tome kako najuspješnije podržati suradničke aktivnosti djece
- Fleksibilnost cjelokupne organizacije odgojno-obrazovnog procesa.“ (Slunjski, 2012)

Djeca imaju pravo ne sudjelovati u projektu isto koliko i sudjelovati jer se djeci omogućava autorstvo nad projektom te tako i autorstvo nad vlastitim učenjem. Ako djeca nisu zainteresirana za projekt neće mu se mu priključiti, te baš zato trebamo osmisliti različite dimenzije okruženja za učenje koje će izazvati interes.

6. ZAKLJUČAK

Reggio Emilia je alternativni pristup obrazovanju djece i općenito ima svojstveno konstruktivističko obrazovanje. Bit je da dijete aktivno sudjeluje bez nametanja. Djeca koja odrastaju uz Reggio Emilia pristup postaju osobe s visokim samopouzdanjem i poboljšanom osobnosti. Slika djeteta u Reggio pedagogiji je u središtu pristupa, a na dijete se gleda kao na jedinstveno, jako te kompetentno biće u očima odraslih. Dijete posjeduje "sto jezika," a na odraslima je da razviju svih sto, a ne da zakinu djecu za većinu. Reggio pedagogija vidi djecu kao osobe koje pričaju sto jezika, osobe koje imaju sto svjetova koje mogu pronaći, izumiti i izmisliti te baš zato djecu treba čuti i vidjeti. U Reggio koncepciji glavni je zadatak razvoj djetetovog identiteta te razvoj pozitivne slike o sebi. Učenje se ostvaruje najviše kroz rad na projektu jer dijete uči čineći tj. kroz vlastita iskustva. S obzirom na to da dijete većinu svog vremena provodi u odgojno-obrazovnim ustanovama bitno je osigurati kvalitetno i poticajno okruženje te stručno kvalificirane odgajatelje. Odgajatelji imaju veoma važnu ulogu jer moraju slušati dijete te imati na umu da je svako dijete jedinstveno te da zahtijeva različit pristup. Kada u radu s djecom postoji kvalitetan suradnički odnos među svim bitnim članovima djetetovog života razvoj će biti cjelovit. Stoga, možemo zaključiti kako ova koncepcija nudi odgajateljima uspješno djelovanje i poučavanje koje se događa u sociokulturnom kontekstu, surađujući s obitelji i širom zajednicom te da bi omogućili kontinuitet razvoja ove pedagogije trebamo uzeti u obzir sve aspekte sredine. Razvoj dječje samostalnosti, usmjerenost na dijete te izbor i planiranje sadržaja prožeti su elementima Reggio pedagogije koja svu djecu smatra talentiranom i jedinstvenom, tj. svako dijete je individua. Odgajatelji trebaju biti svjesni svih dječjih mogućnosti i potencijala te po tome kreirati okruženje kako bi i dalje poticali njihov razvoj.

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada su *Osnovna polazišta Reggio pedagogije*. U središtu ove koncepcije opisuje se slika djeteta koje govori "sto jezika" te ostali čimbenici bitni za cjelovit razvoj djeteta. Opisana je uloga odgajatelja i roditelja i njihov suradnički odnos pomoću kojeg se kreira i organizira kvalitetno okruženje u kojem će svako dijete pronaći ono što ga zanima. Razvoj dječje samostalnosti, usmjerenost na dijete te izbor i planiranje sadržaja prožeti su elementima Reggio pedagogije koja svu djecu smatra talentiranom i jedinstvenom, tj. svako dijete je individua. Odgojitelji trebaju biti svjesni svih dječjih mogućnosti i potencijala te po tome kreirati okruženje kako bi i dalje poticali njihov razvoj.

Ključne riječi : dijete, Loris Malaguzzi, odgajatelj, partnerstvo, projekt, Reggio pedagogija, sto jezika

SUMMARY

This paper deals with theme *The basic strating points of Reggio pedagogy*. In the middle of this concept is a picture of child who talks hundred languages and other important factors for the overall development of the child. The paper describes the role of educators and parents and their collaborative relationship, which creates and organizes a quality enviroment in which each child will find what intersts him. The development of children's independence, focus on the child and the choice and planning of content are imbued with elements of Reggio pedagogy, which considers all children talented and unique, better said each child is an individual. Educators need to be aware of all children's opportunities and potentials and thus create an enviroment to further encourage their development.

Key words: child, Loris Malaguzzi, educator, partnership, project, Reggio pedagogy, the hundred languages

LITERATURA

- Dobrota, S. (2001) Glazbena umjetnost u Waldorfskoj, Montessori i Reggio Emilia pedagogiji. Školski vjesnik : časopis za pedagoška i školska pitanja, 50 (1), str. 65-72.
- Edwards, C i sur. (1998). The hundred Languages of Children : The Reggio Emilia Approach Advanced Reflections, London: Ablex Publishing
- Edwards, C.P. (2002). Three Approaches from Europe: Waldorf, Montessori and Reggio Emilia. Early childhood Research and Practice <<http://ecrp.vivc.edu/v4n1/edwards.html>>
- Gandini, L. (1997). Educational and Caring Space. U. Edwards, C.P., Gandini, L., Forman, G., (Ur.) The Hundred Languages of Children—The Reggio Emilia Approach Advanced reflections. (161.-178). Ablex Publishing Corporation. London
- Malaguzzi, L. (1997). History, Ideas and basic Philosophy – An Interview with Lella Gandini. U. Edwards, C. P., Gandini, L., Foreman, G. (Ur.) The Hundred Languages of Children—The Reggio Emilia Approach, Advanced reflections. (49-97). Ablex Publishing Corporation . London
- Miljak, A. (1996). Humanistički pristup teoriji praksi predškolskog odgoja: model Izvor. Velika Gorica, Persona
- Miljak, A. (2007). Teorijski okvir sukonstrukcije kurikuluma ranog odgoja. U: Previšić, V. ur.: kurikulum-teorije-metodologija-sadržaj i struktura. Zagreb: Školska knjiga, str. 205-249
- Rigatti, Z. (2000.) Reggio pedagogija- učenje života na krilima mašte. Dijete, vrtić, obitelj, VI(21), 9-12.
- Rinaldi, C. (2006). In Dialogue with Reggio Emilia: Listening, Researching and Learning. UK and New York, Routledge
- Slunjski, E. (2001). Integrirani predškolski kurikulum, rad djece na projektima Zagreb: Mali Profesor
- Slunjski, E. I sur. (2012). Tragovima dječjih stopa. Zagreb, Profil International
- Smidt, S. (2013). Introducing Malaguzzi: Exploring the life and the work of Reggio Emilia's founding father. New York, Routledge

- Thorton, L., Brunton, P. (2010). *Bringing the Reggio Approach to your Early Years Practice*. New York: Routledge
- Thorton, L., Brunton, P. (2015.). *Understanding the Reggio Approach: Early years education in practice*. New York; Routledge

INTERNET IZVORI:

- <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/125>
- <https://interactionimagination.blogspot.hr/2013/03/the-relevance-of-loris-malaguzzi-in.html>
- <https://www.thecompassschool.com/blog/who-is-loris-malaguzzi/>
- <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:874470>

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ivona Jakus, kao pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišne prvostupnice Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 21.09.2020.

Potpis:

Izjava o pohrani završnog rada u Digitalni
repositorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Studentica: Ivona Jakus

Naslov rada : Osnovna polazišta Reggio pedagogije

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor rada: doc.dr.sc. Branimir Mendeš

Članovi povjerenstva: doc.dr.sc. Ivana Visković, Iskra Tomić Kaselj

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanog završnog rada i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude rad u otvorenom pristupu. U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadjevak : Split, 21.09.2020.

Potpis studentice :

